

ERICH KLEIN

Három garas egy kéregető világnak*

Meantime / Zwischenzeit / Eközben.
Dorsánszki Adrienn, Révész László
László és Christian Zillner kiállítása

FUGA, Budapest

2016. február 20 – március 11.

A világegyetem lakói vagyunk, csillagporból. Otthonunk gomolygó, sötét, sűrű anyag, kozmikus ismeretlen, magába forduló és pulzáló, kietlen, érzelemtől mentes űr-lap.

Vagy a lemenő napban fokozatosan megfigyelt átalakulás apró különbözőségeiből egymásra rétegződő pillanatok és képkockák beégetése. Festékrétegek – az alkonyatpír felületének tökéletes előállítás:

Arany

alatta mangánibolya, zöld és narancs felette fehér lazúr

párizsikék márványszerű bársonyrepedéseiben kozmikus pöttyök.

A természetes fénybe ágyazódó mesterséges fényhangsúlyok pillanatnyi állapotairól készült érzületreflexiók nyomhagyása a vásznon. Épületreflex.

Hangkeresésem klisék alól kibújva nem zenét, inkább egy tiszta hangsort próbál találni, de olyat, amellyel nem akar saját zenét szerezni, mert nem zenét és nem is zeneművet komponálni a céloom, és megint egy újabb saját nyelvet, hanem koncentrált energiahullámokból elegendőt a vászon üres felületére projektálni, mintegy feltölteni azt energiával, hogy a néző ki tudja venni aztán belőle.

Ha belegondolok, hány réteg van, amely a városra rakódott és egymásra növeszti generációk emlékének rétegeit. Szellemeinek cseppköveit. Arcok és épületek ismétlődései, a kőzetek rétegződése, akár csak szellemek olvadnak, tűnnek egymásba.

A képek felületei éppen olyan átélt folyamatok eredményei.

Fázisok az elsötétülésig.

Konkrét dolgokat, halmazállapotokat, Átváltozásokat (Kafka) fedezek fel. Szeretném használni a látványt.

Szeretném úgy nézni a dolgokat, hogy közben ne lássam.

Szeretném újraértelmezni, amit tudok, tudunk. Bekötöm a szemem és kinyitom a fülem, kinyitom a szemem.

A képen jelenjen meg a forma, sziluett, részletek improvizatív kitarakásokkal, ezek nyomszerű megjelentetése.

Kitakarom a felismerhetetlenségig a látványt, hogy ne zavarjon az átlényegülésben. De lehet, hogy nem a látvány alakul át a képen, hanem én alakulok át mássá közben. És ennek nyilván nyoma marad a vásznon.

Alkonyat-fázisok, hangolási folyamat, technikák. És a létrehozás folyamata közben jövök rá.

Rezgő, lebegő hang – föld

Zöngésebb, lebegő hang – víz
tiszta hang – levegő.

Nemzetek fölöttiség és levegővétel.

„Néha cseppekben hullik örökkévalóság“, olvashatjuk Robert Musil, osztrák író – *A tulajdonságok nélküli ember* című nagyregény szerzőjének – *Három asszony* című novellájában. Olyan szerelmi történetekről van szó, melyek katasztrófával végződnek. Csehov *Három nővére*nek főszereplői sem élnek meg külön sorsot a már-már idiomatikussá vált elvágyódásukkal.

Nem az a körülmény a döntő ebben, hogy ma már senki sem „kívánczik Moszkvába“, hanem hogy alkalmazkodnak a hétköznapokhoz és maradnak. Moszkva helyett annyi más név is szerepelhetne itt. Ezzel gyakorlatilag sorra is vettük a művészettel és élettel kapcsolatos összes kérdést, mivel a műalkotás nem más, mint a katasztrófához való megfutamodás nélküli alkalmazkodás. Más szóval: a műalkotás az „itt“-ben és a „most“-ban teremt távolságot. Ez pedig ma, amikor mindenki mindig mindenütt jelen van, roppantul valószínűtlen történet.

A távolságteremtés a legnagyobb hasonlóság e három oly különböző művész között is, mint Dorsánszki Adrienn, Révész László László és Christian Zillner. Grafika és festészet különbségét egyszer úgy határozták meg, mint a világ lényegiségének kereszt- és hosszmetzete közötti eltérést. Feltéve, hogy ennek a megkülönböztetésnek még ma is van értelme, Dorsánszki Adrienn munkái az első, Christian Zillneréi a második kategóriába tartoznak. Révész László László e kettő között ingázik oda és vissza.

Aki belép DORSÁNSZKI ADRIENN monumentálisra méretezett beltéri metszeteibe, azt félelem vagy iszonyat fogja el – ami mindig az öröm és az élvezet fonákja. Hogy aztán a továbbiakban mi történik a szemlélővel az adott képben, nem vita tárgya. Vagy mégis? Egyszer egy céltábla áll a földön, hanyagul egy bútornak támasztva. Később ez a céltábla önállósítja magát. Mi pedig tudjuk, hogy csak a találkozásnak erről az egyetlen pillanatáról van szó. Mivel kellene találkozni? Találkozhatunk-e még bármivel is? Dorsánszki céltáblái ennek mind a fordított perspektíváját mutatják fel.

Nem tudjuk, hová vezet az egyik óriási rajzán feltűnő mozgólépcső. De a technikai utópiába vezető út, ami már több mint egy évszázada a művészet kihívója, most csak pusztá fel és le viszonylat. Mint a valamiféle művészettörténetre vonatkozó örökös utalások, melyek unalmasságukkal a műélvezetet keserítik meg.

Egy híres, háttal álló alakokat festő művész – az úgynevezett, a szemlélő azonosulását elősegítő alakról van szó, akit ma „implicit szemlélőnek“ neveznénk – mondta egyszer: „Fordulj meg, ember!“ Ennél a felszólításnál jóval áthatóbbnak

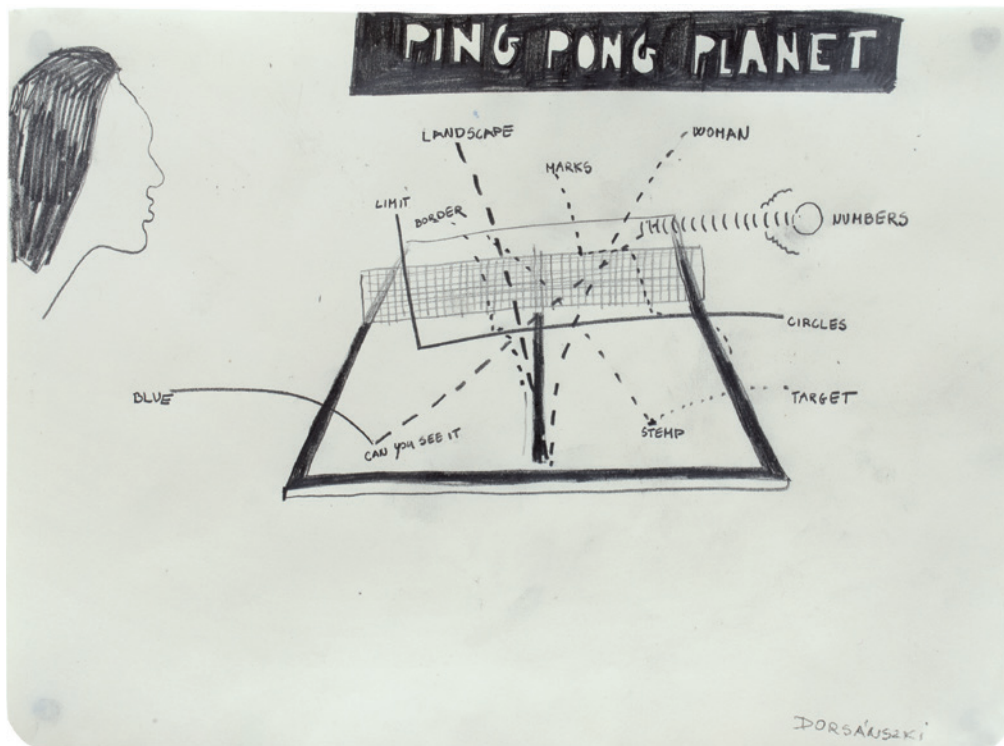
* A megnyitó szövegének szerkesztett változata. Fordította: Dörner Cecília

tűnik, amikor a Dorsánszki Adrienn egyik művén lévő pár sugárzó pillantása közvetlenül eltalál bennünket!

Ami CHRISTIAN ZILLNER képein a leginkább megdöbbentő, az a nyíltságuk és közvetlenségük. Ezt alapvetően minden képről elmondhatjuk, mert a képek és képmások mindig kérdéseket vetnek fel – a legegyszerűbb formáktól kezdve, mint az árnyékok vagy tükröződések, egészen a pixelekig. Zillner képei azonban sajátos módon nyíltak és közvetlenek: a szemléltőt kifejezetten kihívó módon provokálják: „Na, és most mit mondasz?”

Christian Zillnernek nem számítanak az esztétikai kánonok, kódexek, így nem törődik – és a vásznai sem törődnek – a festészet ízlésével, divatjaival. Igen, minél tovább nézzük tájakat, tetőket, különös helyeket és épületeket vagy akár furcsa alakokat ábrázoló képeit, azok annál inkább azt a benyomást keltik bennünk, hogy itt nem is festészetről van szó!

De akkor miről, a láthatóságnak ezekben a leplezetlen rejtvényeiben? Mit is jelent az a sajátosan holdkóros atmoszféra, amely ezeket a festményeket uralja? Szabadon kitalált mitikus jelenetek lennének? Talán olyan, sosem hallott szövegek illusztrációi, amiket elolvasni sem fogunk soha?

DORSÁNSZKI ADRIENN
Ping Pong Planet rajz, 2016, ceruza, papír, 20 x 28 cm

DORSÁNSZKI ADRIENN
G, 2016, vegyes technika, 150 x 150 cm egyenként

CHRISTIAN ZILLNER
Ghetto, 2015, 170 × 170 cm, olaj, vászon

CHRISTIAN ZILLNER
D-Day, 2015, 170 × 170 cm, olaj, vászon

Mégis ismerősnek tűnnek ezek a jelenetsorok. Némely kép esetében szinte meg sem lepődnénk, ha a következő pillanatban egy méretes Pán kanyarodna be a sarkon, hogy a látóterünkbe, azaz a képmezőbe lépjen. Avagy az istenség, legyen az bármiféle, már elhagyta a képet? Egy apokaliptisz utáni tájról van szó? Esetleg épp ellenkezőleg, az emberiség teremtése előtti világról? Első pillantásra RÉVÉSZ LÁSZLÓ LÁSZLÓ képei is ismerősek: bár látszólag „grafikusak” alakjai – régmúlt hősökre való emlékezések (a Graphic Novel-re vagy

a Film noir-ra) – mégis egyes-egyedül a festészetből erednek. Tehát a világ lényegiségén átvezető, már említett hosszmetsetből. Alakjainak repertoárja régmúlt jelkészetek feltört és rajtaütésszerűen birtokba vett archívumaként hat ránk, melyek szétszóratnak immár a szélrózsa minden irányába.

CHRISTIAN ZILLNER
Balloon, 2015, 170 × 170 cm, olaj, vászon

CHRISTIAN ZILLNER
Konrad's Garden, 2015, 170 × 170 cm, olaj, vászon

És ha üres az archívum? Révész László László valami újat találna ki! Milyen titok leplezi ezt a folyamatot? Esetleg Révész is egyike azoknak a festőknek, akik egész életükben szem előtt tartják a parancsolatot: „Ne készíts magadnak faragott képet, sem semmiféle képmást!”, és művészetüket éppen a képiség tilalmával hajszolják agyon?

Vélhetően Révész inkább az elbeszélője, mintsem a festője annak a balzaci „ismeretlen remekműnek”, amire az egyik korai munkájában hivatkozott. Ha azonban a festő a képein megállítja a történetet, hogyan is alakuljon akkor a szemlélő diszpozíciója?

Mindenesetre Révész László László képsorozatai elbeszélésekkel kecsegtetnek. Talán éppen Franz Kafka életének egyik epizódjával. Még ha nem is igaz, legalább egy jól kitalált történet: a prágai biztosítási alkalmazott egy napon egy koldus mellett ment el, és mivel csak egy nagyértékű bankjegy volt nála, azonnal betért egy üzletbe, hogy felváltassa, és azután többször is elment a koldus előtt, így adván át neki az összes kis érmét. A művészetet is – így az üzenet – csak kis porciókban lehet megemészteni. Révész megkíméli a szemlélőt attól, hogy valamiféle alamizsna címzettjének érezze magát. Mivelhogy – néha ezt is ki kell mondani: a művészet ajándék is!

Hivatalosan szólva: Dorsánszki Adrienn, Révész László László és Christian Zillner munkái úgy működnek, mint az álmok. Mint tudjuk, azokról is annyi mindent terjesztenek. Mindebben az a körülmény a döntő, hogy azt hisszük, álmunkban látunk vagy átéltünk valamit, anélkül, hogy pontosan tudnánk, mit. Ez egyszerre sok és kevés. Mindenesetre az ismerőssel és a szokatlannal egyaránt dolgunk van. Akkor most veszítsük el az önuralmunkat?

Az álomra való utalás nem valamiféle álomfejtésre történő felhívás kíván lenni. És nem felhívás szimbólumok vagy hasonlók értelmezésére sem. Nem is úgynevezett archetipusokról van szó. Sokkal inkább arról az állapotról, amit Hölderlin, a költő a következő szavakkal jellemzett: „Csak jel vagyunk, mögötte semmi, kín nélkül vagyunk, és már-már elfeledtünk beszélni is a messi idegenben.”

Dorsánszki Adrienn, Révész László László és Christian Zillner ezt az elveszett nyelvet adják vissza nekünk a teljes idegenségben. Vajon megértjük? Ez már egy másik kérdés, mint ahogy az is, hogy voltaképpen ki adott felhatalmazást a rajzolónak, a festőnek a jelek eme restitúciójára? Ezekről a további lehetséges és képtelen kérdésekről szólva jelen műalkotásoknak mindenekelőtt egy sajátosságát kell megállapítanunk: minden izgató nyíltságuk és közvetlenségük mellett van bennük valami vigasztaló: aki ezek közül a képek közül akár egyet is kellő ideig szemlél, talán azt mondja magának: „Szerencsénk volt! Ismét megúsztuk!” Még akkor is, ha ezt igazából sohasem tudhatjuk biztosan.

RÉVÉSZ LÁSZLÓ LÁSZLÓ
BKV, 2016, ceruza, pasztell, papír, 100 × 70 cm

RÉVÉSZ LÁSZLÓ LÁSZLÓ
Lido, 2016, ceruza, pasztell, papír, 100 × 70 cm

